: https://doi.org/10.22067/jgrd.2023.73479.1087
مقالهٔ پژوهشی-مطالعهٔ موردی

مجلّهٔ جغرافیا و توسعهٔ ناحیه‌ای، سال بیست و یکم، شمارهٔ ۱، بهار ۱۴۰۲، شمارهٔ پیاپی ۴۲

سنجش و ارزیابی کارکرد سرمایهٔ مالی در توسعهٔ روستایی (مطالعهٔ موردی: شهرستان ابهر)

حسن اعمی بنده قرایی (دکتری اقتصاد، دانشکده مدیریت، عضو هیئت‌علمی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، نویسنده مسئول)
hasanaama@pnu.ac.ir
احمد رومیانی (دکتری جغرافیا و آمایش کیفیت محیطی مناطق روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)
roumiani.ah@mail.um.ac.ir
نسرین جعفری (دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران)
jafari@gmail.com
مهناز رمضانی (کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)
ramezani.mahnaz@yahoo.com

صص ۱۰۱ ـ ۷۱

چکیده

ارتباطات بین بخش روستایی و شهری دربرگیرنده جریان اطلاعاتی از قبیل فرصت-های اشتغال و بازار و جریان‌های حرکتی بین روستا و شهر به‌صورت موقتی و پایدار و دائمی است؛ ازاین‌رو مناسبات روستا-شهری نیازمند بررسی‌های جامع به‌منظور فهم تغییر در ماهیت و شدت این تعاملات در طول زمان است. در دهه‌های اخیر روابط شهر و روستا در کشورهای درحال‌توسعه در مقایسه با گذشته دچار تغییرات زیادی شده و در برخی مناطق روستایی به تغییرات چهره مناطق، شکل مساکن و کاربری اراضی منجر شده است. در این میان، سرمایه‌هایی از شهرها وارد روستاها شده که در توسعه روستایی نقش مهمی داشته است. هدف از انجام این پژوهش،

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۵ تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۱۱/۲۹

ارزیابی نقش سرمایه مالی شهری در سکونتگاه‌های روستایی از دهستان سنبل‌آباد (توابع شهرستان ابهر) بود. نوع تحقیق کاربردی و روش استفاده‌شده، توصیفی- تحلیلی و میدانی مبتنی بر تکمیل پرسشنامه بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری (آزمون t تک‌نمونه‌ای و رگرسیون چندمتغیره) و مدل ویکور استفاده شد. یافته‌های آزمون t تک‌نمونه‌ای نشان داد که بین تمامی مؤلفه‌ها رابطه معناداری وجود دارد که نشان‌دهنده اثرات مثبت سرمایه مالی در توسعه روستایی است. برای تمامی مؤلفه‌ها میانگین بیشتر از مطلوبیت عددی ۳ ارزیابی شد. نتایج مدل برازش رگرسیونی نشان داد که ورود سرمایه‌ها به مناطق روستایی با سطح معناداری ۰/۷۱۵، رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته را در محدوده موردمطالعه تبیین می‌کند. نتایج مدل ویکور نشان داد که تحلیل فضایی توزیع روستاها در شاخص‌های (خدمات، صنعت، زیرساخت‌ها و کشاورزی) نشان‌دهنده تفاوت معناداری است؛ به‌طوری‌که روستای سنبل‌آباد با رتبه ۰/۰۰۵، بیشترین و روستای شلوار با رتبه ۱، به دلیل نبود زیرساخت‌های ارتباطی و انزاوای جغرافیایی دارای پایین‌ترین رتبه به لحاظ برخورداری از میزان سرمایه مالی با منشأ‌شهر در بین روستاهای موردمطالعه هستند.

کلیدواژه‌ها: توسعه روستایی، سرمایه‌های مالی، اشتغال‌زایی، دهستان سنبل‌آباد.

۱. مقدمه

از مشخصه‌های اصلی جامعه روستایی ایران می‌توان به فقر، مهاجرت‌های بی‌رویه روستا- شهری، کاهش سهم مناطق روستایی از اقتصاد ملی، تخریب رو به تزاید منابع طبیعی، نبود برنامه‌ریزی صحیح و بینانه و فقدان سرمایه‌گذاری لازم اشاره کرد (رومیانی، ۱۳۹۲، ص. ٤). یکی از مهم‌ترین رهیافت‌های که اخیراً در اغلب کشورهای جهان مدنظر قرار گرفته و حتی در برخی از این کشورها اجرا شده و نتایج مثبتی در کاستن از چالش‌های توسعه روستایی به همراه داشته است، توسعه و گسترش انتقال‌های مالی برای استفاده از پتانسیل‌های منطقه‌ای در نیل به توسعه روستایی است (رومیانی، ۱۳۹۲، ص. ۵)؛ بنابراین امروزه رشد سرمایه‌گذاری در کشورهای درحال‌توسعه مانند بنگلادش، هند، برزیل، تایلند، چین و نظایر آن توانسته است

تاحدودزیادی بر مشکلات توسعه روستایی در این کشورها غلبه کند (چن و کورینک[1]، ۲۰۱۰)؛ بنابراین براساس رویکرد معیشت پایدار، سرمایه‌های شهری برای بهبودبخشی به شرایط محل زندگی خود دربرگیرنده طیف وسیعی از سرمایه‌های طبیعی، فیزیکی، انسانی، مالی و اجتماعی هستند (برنامه استراتژیک جهانی نگرانی[2]، ۲۰۰۵، ص. ٤)؛ به‌طوری‌که در عصر سنتی، سرمایه اقتصادی-فیزیکی و حتی نیروی انسانی، مهم‌ترین نقش را در توسعه ایفا می‌کردند و در کنار این سرمایه‌ها (سرمایه اجتماعی) که مبتنی بر ویژگی‌های اجتماعی-فرهنگی جامعه است، توانسته‌اند زمینه را برای بهره‌مندی و استفاده بهتر از دیگر سرمایه‌ها فراهم کنند (بهندری[3]، ۲۰۱۰، ص. ۱۱). براساس گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی[4]، ترتیبات نهادی، نقش‌ها و نهادهای تسهیل‌کننده، روابط و تعامل برای فعالیت بهتر افراد و گروه‌ها در داخل ساختار جامعه به‌عنوان سرمایه اجتماعی، توانایی توسعه‌ای و مدیریتی آن را ارتقا بخشیده است؛ بنابراین رابطه مناطق شهری و روستایی تنها در جریان مالی-پولی خلاصه نمی‌شود؛ بلکه نواحی شهری برای تأمین مواد اولیه و خام به نواحی روستایی نیز وابسته‌اند (فن[5] و همکاران، ۲۰۰۵). از طرف دیگر، بخش روستایی همچنین به‌عنوان یک نوار (بافر) محافظتی می‌تواند تحت‌تأثیر نامناسب شوک‌های اقتصاد کلان در اقتصاد شهری قرار گیرد (بانک جهانی، ۲۰۰۱). علاوه بر این‌ها، ارتباطات بین بخش روستایی و شهری دربرگیرنده جریان اطلاعاتی از قبیل فرصت‌های اشتغال و بازار و جریان‌های حرکتی بین روستا و شهر به‌صورت موقتی و پایدار و دائمی است؛ ازاین‌رو مناسبات روستا-شهری نیازمند بررسی‌های جامع به‌منظور فهم تغییر در ماهیت و شدت این تعاملات در طول زمان است (کاور[6]، ۲۰۰۷، ص. ٦)؛ زیرا شناخت جامع این جریان‌ها بین مناطق شهری و روستایی در کشورهای درحال‌توسعه زمینه را برای تسهیل فعالیت‌های اقتصادی- اجتماعی فراهم کرده و به فرایند تشکل‌های سرمایه اقتصادی-اجتماعی کمک کرده است (ژانگ[7] و همکاران، ۲۰۰٦)؛

---

1. Chen & Korinek
2. Concern Worldwide Strategic Plan
3. Bhandari
4. Organization for Economic Cooperation and Development
5. Fan
6. Caur
7. Zhang

به عبارت دیگر، در کشورهای درحال‌توسعه و کمتر توسعه‌یافتـه، افـزایش تعاملـات روسـتا–شهری در قالب سرمایه‌های خصوصی–خانوادگی با منشأ شهری به ارتقـای توسـعه روسـتاها کمک کرده و به ظرفیت‌سازی نهادهای محلـی و منطقـه‌ای، تـأمین زیرسـاخت‌هـا، تسـهیلات رفاهی منجر شده است (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه[1]، ۲۰۱۱، صص. ۹–۱۱).

در ایران، دولت به‌منظور دستیابی به توسعه روستایی، به هزینه‌های عمرانی توجـه ویـژه‌ای دارد و سرمایه‌گذاری‌های عمرانی از مهم‌ترین ابزارهای دولت در زمینـه توسـعه روسـتایی بـه شمار می‌آید. هدف سرمایه‌های مالی و عمرانی، بهبود زندگی مردم روسـتایی اسـت. براسـاس اهداف برنامه‌های سالانه دولت به هر بخش از فعالیت‌ها، اعتباراتی تخصص می‌یابـد و هزینـه می‌شود. اعتبارات عمرانی تخصیص‌یافته به انواع سرمایه‌گذاری‌های عمرانی تبدیل می‌شود کـه با هزینه کردن باید دست‌کم بخشی از مشکلات روستایی کاهش یابد یا از بین برود و از سوی دیگر، بسترسازی لازم برای عمران و توسعه روستاهای فـراهم آیـد (شـاطریان و گنجـی‌پـور، ۱۳۸۹، ص. ۱۳٦).

دهستان سنبل‌آباد در شهرستان ابهر، به‌واسطه قرارگیری در مسیر راه‌های ارتبـاطی تهـران–زنجان و داشتن توانمندی‌های زیادی در ایجاد استقرار کارخانه‌ها و صـنایع تبـدیل و تکمیلـی باعث جذب سرمایه‌های مالی در این منطقه شده و زمینه اشتغال‌زایی را برای بسیاری از مـردم بومی فراهم کرده است؛ بنابراین امروزه به نظر می‌رسد، با توجـه بـه کـم بـودن نـرخ تمرکـز سرمایه مالی در روستاهای ایران، ضـرورت انجـام تحقیـق و بررسـی اثربخشـی ایـن راهبـرد به‌منظور کاهش مشکلات نواحی روستایی ایران، لازم و ضروری باشد؛ زیرا تزریق سرمایه مالی در مناطق روستایی می‌تواند سبب کاهش مهـاجرت، کـاهش بیکـاری و فقـر، افـزایش پایگـاه اجتماعی– اقتصادی و فرهنگی، و غیره.... در محدوده موردمطالعه شـود؛ بنـابراین هـدف ایـن پژوهش، ارزیابی نقش سرمایه مالی شهری در توسـعه روسـتایی از دیـدگاه جامعـه محلـی در دهستان سنبل‌آباد (شهرستان ابهر) است و به دنبال پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

- آیا بین سرمایه مالی شهری و توسعه روسـتایی در محـدوده مـوردمطالعـه رابطـه معناداری وجود دارد؟

1. Organisation for Economic Co-operation and Development

- جهت و شدت اثرگذاری سرمایه‌های مالی در روستاهای موردمطالعه چگونه است؟

۲. پیشینهٔ تحقیق

با توجه به اهمیت موضوع پژوهش، در چند سال اخیر مطالعات متعددی در کشور صورت گرفته است که در جدول ۱ به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود.

جدول ۱. خلاصه‌ای از مطالعات در زمینه سرمایه مالی در روابط پیراشهری

مأخذ: نگارندگان با استفاده منابع دردسترس، ۱۴۰۰

محقق	عنوان	متغیرها
ترکمانی و جمالی‌مقدم (۱۳۸۷)	برررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم سرمایه‌گذاری‌های عمرانی دولت بر رشد بهره‌وری کل و فقرزدایی در مناطق روستایی ایران	محققان با استفاده از روش‌های توصیفی و تحلیلی به این نتیجه رسیدند که کشش‌های فقر روستایی به سرمایه‌گذاری در توسعه و عمران روستایی بیش از سایر سرمایه‌گذاری–های عمرانی دولت در امور روستایی بوده است، اما سرمایه‌گذاری در این زمینه بر رشد بهره‌وری کل عوامل تأثیر مثبت ندارد. سرمایه‌گذاری در زمینهٔ جاده سازی بر فقر روستایی مؤثر است و از این لحاظ، در رتبهٔ دوم قرار دارد. رتبهٔ بعد، به سرمایه‌گذاری در تحقیقات کشاورزی اختصاص دارد که تأثیر آن بر رشد بهره‌وری کل نیز مثبت بوده است. براساس نتایج محاسبات، تأثیر بیشتر انواع سرمایه‌گذاریهای عمرانی دولت بر فقر روستایی به‌صورت مستقیم است.
شاطریان و گنجی‌پور (۱۳۸۸)	تأثیرات سرمایه‌گذاری‌های عمرانی در توانمندسازی روستاها (مطالعه موردی: روستاهای بخش ابوزیدآباد شهرستان کاشان)	محققان با استفاده از روش‌های توصیفی–تحلیلی و میدانی به این نتیجه رسیدند که همبستگی و رابطه معناداری میان میزان سرمایه گذاری عمرانی و توانمندسازی روستاها وجود ندارد و بعد از گذشت سی سال از برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های عمرانی بعد از انقلاب، جامعه روستایی چونان تابعی از تحولاتی پنداشته می‌شود که در سطوح بالاتر رخ می‌دهد؛ بنابراین هنوز روستاییان نقش تعیین کننده‌ای برای خود قائل نیستند و همین امر باعث می‌شود تا نوسان در سرمایه‌گذاری‌ها، مسائل اجتماعی به‌ویژه توانمندسازی روستاها را چندان متأثر نکند.
شمس‌الدین و همکاران (۱۳۹۰)	تحلیلی جغرافیایی بر جریانات متقابل روستایی–	محققان با استفاده از روش‌های توصیفی– تحلیل به این نتیجه رسیدند که مرودشت به‌عنوان یک شهر میانی و قطبی بزرگ به لحاظ

محقق	عنوان	متغیرها
	شهری (مطالعه موردی: مرودشت و روستاهای پیرامونی)	تجمع امکانات، سرمایه و نیروی انسانی در منطقه، ضمن تسلط و برتری نسبی بر ناحیه دارای ارتباطی دوسویه با نقاط روستایی پیرامون خود است؛ به‌طوری‌که با ارائه خدمات و تسهیلات معیشتی- رفاهی موردنیاز روستاهای حوزه نفوذ خود و نیز خرید محصولات تولیدی روستاییان، ضمن فراهم کردن شرایط رشد و پویایی روستاها، موجب ایجاد تغییرات کالبدی-فضایی در آن‌ها سبب شده است.
خوبفکر برآبادی و قریشی (۱۳۹۱)	پیوندهای روستایی- شهری زاهدان و توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان زاهدان)	محققان با استفاده از روش‌های توصیفی-تحلیلی و میدانی به این نتیجه رسیدند که از مجموع ۱۵ مورد پیوند روستایی- شهری موردبررسی در این منطقه، ۱۰ مورد آن در قالب سه عامل اثرگذاری مورداشاره شهر، دارای رابطه معناداری و از نوع مثبت با سطوح توسعه روستایی بوده است؛ ازاین‌رو مجموع نتایجی حاکی از نقش مثبت و زایای شهر زاهدان بر سطوح توسعه روستایی منطقه است.
رومیانی (۱۳۹۲)	ارزیابی نقش جریان سرمایه‌های شهری-روستایی در توسعه پایدار گردشگری (مطالعه موردی: دهستان حصار ولیعصر-شهرستان بوئین زهرا)	محقق با استفاده از روش‌های توصیفی-تحلیلی و میدانی به این نتیجه رسید که از دیدگاه ساکنان محلی، توسعه گردشگری در ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی توسعه روستایی را به دنبال داشته است. براساس دوره‌های قبل و بعد، بیشتر سرمایه‌گذاری در دوره‌های بعد انجام گرفته و زمینه را برای جذب سرمایه‌گذاری در گردشگری (خانه‌های دوم) فراهم کرده است. درنهایت، بیشتر سرمایه‌گذاری‌های شهری در توسعه گردشگری در ساخت خانه‌های چند طبقه و توسعه باغات خانوادگی صورت پذیرفته است.
رومیانی و همکاران (۱۳۹٦)	سرمایه‌گذاری خانوادگی با منشأ شهری؛ راهبردی برای توسعهٔ پایدار روستایی (مطالعهٔ موردی: دهستان صائین‌قلعهٔ شهرستان ابهر)	یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که میانگین معیارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به‌کارگرفته‌شده بیشتر از حد متوسط ارزیابی شده است؛ بنابراین سرمایه‌گذاری توانسته است زمینه را برای بهبود اشتغال‌زایی، درآمدزایی، مشارکت و همکاری و کاهش مهاجرت فراهم کند و توسعهٔ پایدار را در محدودهٔ موردمطالعه به همراه داشته باشد. این یافته نشان می‌دهد که روستا با تحولات گسترده‌ای در زیرساخت و پروژه‌های عمرانی روبه‌رو بوده است.

محقق	عنوان	متغیرها
گونزالس و نوگوئس[1] (۲۰۱۹)	اثرات افتراقی بلندمدت سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های حمل‌ونقل در مناطق روستایی	نتایج نشان می‌دهد که شکاف دسترسی بین مناطق شهری و روستایی با ساخت زیرساخت‌های با ظرفیت زیاد در منطقه موردمطالعه روستاهای اسپانیا تقویت شده؛ تکمیل شبکه این وضعیت را متعادل کرده و امکان دسترسی عادلانه‌تر به خدمات اساسی، کالاها و فرصت‌ها را فراهم کرده است؛ بااین‌حال، این بهبودها برای معکوس کردن اینرسی عقب ماندگی اولیه مناطق روستایی و کاهش معایب اجتماعی–اقتصادی آن‌ها در برابر مناطق شهری کافی نبوده است.
تسوچیا[2] و همکاران (۲۰۲۰)	اهمیت سرمایه‌گذاری‌های محلی با سرمایه‌گذاری مشترک اتحادیه اروپا در زمینه منابع انرژی تجدیدپذیر در مناطق روستایی لهستان	نتایج نشان داد که بازده سرمایه‌گذاری انرژی، برای درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری‌ها در پوشش هزینه‌های عملیاتی فعلی کافی نیست که نشان‌دهنده بازده منفی سرمایه‌گذاری است. برعکس، تولید برق دیزلی در این مناطق به دلیل تقاضای کم و ناپیوسته برای نیرو مناسب‌تر به نظر می‌رسد.
پیون و فیلگوئیرا[3] (۲۰۲۰)	عوامل تعیین‌کننده سرمایه گذاری در فعالیت‌های نوآورانه توسط شرکت‌های کشاورزی و صنایع غذایی در مناطق روستایی: یک تحلیل اکتشافی	نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌های کوچک و متوسط خارج از مناطق روستایی با محدودیت‌های مالی، کمبود کارکنان واجد شرایط و رقابت قوی مواجه‌اند که موانعی برای سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه توسط شرکت‌های t-KIBS هستند. برعکس، ما این ادعا را که شرکت‌های کشاورزی–غذایی عمدتاً به نوآوری محصول و فرایند معطوف هستند، مخالفت می‌کنیم: آنچه در کنار هم قرار می‌گیرد، نوآوری محصول و سازمانی است.
استاندار کوزرا و ساتولا[4] (۲۰۲۱)	سرمایه‌گذاری در منابع انرژی تجدیدپذیر در واحدهای اساسی دولت محلی در مناطق روستایی	مطالعات تجربی فرضیه تحقیق را تأیید می‌کنند؛ مبنی بر اینکه «بیشترین فعالیت سرمایه‌گذاری در زمینه پروژه‌های محلی با تأمین مالی مشترک از بودجه اتحادیه اروپا، مربوط به توسعه RES در مناطق روستایی، ممکن است به شهرداری‌هایی نسبت داده شود و عمدتاً توابع کشاورزی، واقع در شرق لهستان را انجام می‌دهند». پتانسیل درآمدی و فعالیت‌های سرمایه‌گذاری شهرداری‌ها برای کسب وجوه اتحادیه اروپا که در تأمین مالی RES استفاده می‌شود، از اهمیت زیادی برخوردار است.

1. González & Nogués
2. Tsuchiya Swai & Goto
3. Peón & Filgueira
4. Standar Kozera & Satoła

۳. روش‌شناسی تحقیق

قلمرو مکانی این تحقیق، روستاهای دهستان سنبل‌آباد از توابع شهرستان ابهر بودنـد. نـوع تحقیـق کـاربردی و روش اسـتفاده‌شـده توصـیفی-تحلیلـی بـود. بـرای گـردآوری داده‌هـا از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه، مشاهده، مصاحبه) بهره گرفته شد. براساس مرکـز آمار کشور در ۱۳۹۵، جامعه آماری این تحقیق برابر با ۲۳۸۱ خانوار محاسبه شده است. بـرای صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌ها، از فرمول اصلاح‌شده کوکران استفاده شد که از طریق آن ۱۸۱ خانوار به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. برای انتخاب نمونـه به‌صـورت تصـادفی بـین خانوارهـا پخش و توزیع شد تا اصل فرصت برابر بین خانوارها به طور مساوی رعایت شود.

به‌منظور دستیابی بـه نتـایج مطلـوب، پرسشـنامه‌ای بـرای بررسـی وضـعیت سـرمایه‌هـای صورت‌گرفتـه توسـط خانوارهـا در ۲۹ مؤلفـه در چهـار شـاخص (سـرمایه‌گذاری مـالی در خدمات، صنعت، کشاورزی و زیرساخت‌ها) در محدوده موردمطالعه تدوین شـد (جـدول ۲). در ادامه تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های توصیفی و استنباطی (تک‌نمونه‌ای و رگرسیون چندمتغیره) و برای رتبه‌بندی روستاها، از مدل ویکور بهره گرفته شد. درنهایت برای انتخاب متغیرها و شاخص‌های تحقیق، از دو بعد سرمایه مالی و توسعه روستایی استفاده شـد که ابعاد سرمایه مالی شامل شاخص‌های سرمایه (خدمات، صنعت، کشاورزی و زیرساخت‌ها) و ابعاد توسعه روستایی نیز شـامل شـاخص‌هـا (اقتصـادی، اجتمـاعی- فرهنگـی و محیطـی-کالبدی) بود.

جدول ۲. شاخص‌ها و متغیرهای به‌کاررفته در تحقیق

مأخذ: رومیانی، ۱۳۹۲ ص. ١٦٨؛ شمس‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۰، ص. ٨٦؛ خوبفکری برآبادی و همکاران، ۱۳۹۰، صص. ١٤٦-١١٩

بعد	شاخص‌ها	گویه‌ها
سرمایه مالی	خدمات	افزایش جریان مبادلات اقتصادی (پول، کالا و...) به داخل ناحیه روستایی، انتقال سرمایه ساکنان شهرها به‌منظور راه‌اندازی کسب و کار جدید در روستا، سرمایه‌گذاری در بخش خدمات (رستوران، حمل و نقل مسافر، خرده‌فروشی و...)، سرمایه‌گذاری در توسعه امکانات رفاهی-خدماتی در جاذبه-ها گردشگری، سرمایه‌گذاری مالی در مناطق روستایی و دارای استعداد گردشگری، سرمایه‌گذاری در تعاون‌ها برای ارائه خدمات بهتر، سرمایه‌گذاری در بیمه محصولات زراعی و دامی
	صنعت	سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات و وسایل نقیله کشاورزی، سرمایه‌گذاری در کارگاه‌های تولیدی و تبدیلی، سرمایه‌گذاری در صنایع دستی محلی (مانند سفال‌سازی، گلیم‌بافی و فرش‌بافی)، سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات برای صرفه‌جویی ناشی از کاهش انرژی
	زیرساخت‌ها	سرمایه‌گذاری در ساخت خانه‌های جدید مانند خانه‌های دوم، سرمایه‌گذاری در انتقال آب به مزارع و باغات، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های مناسب (برق، جاده و...)، سرمایه‌گذاری در زیرساخت-های دامداری و مرغداری، سرمایه‌گذاری در ایجاد تأسیسات در مزرعه (انبار، محل استراحت کارگران و...)، اعتماد متقابل روستاییان به سرمایه‌گذاران شهری در بهبود زیرساخت‌ها، سرمایه‌گذاری کارگاه‌های بسته‌بندی تولیدات کشاورزی و دامی، سرمایه‌گذاری در افزایش زیرکشت به‌دلیل استفاده از آبیاری بارانی در واحد سطح، سرمایه‌گذاری برای فروش تولید محصولات کشاورزی
	کشاورزی	سرمایه‌گذاری در افزایش تولیدات شیلات، سرمایه‌گذاری در دامداری و مرغداری‌ها، سرمایه‌گذاری در بهبود روش‌های کشاورزی و دامداری و استفاده بهینه از منابع تولید، سرمایه‌گذاری در پرورش قارچ و بسته‌بندی کردن، سرمایه‌گذاری در گاوداری شیری و پرواربندی، سرمایه‌گذاری در تنوع کشت محصولات کشاورزی، سرمایه‌گذاری در بهبود مراحل کشت
توسعه روستایی	اقتصادی	گسترش امکانات خدماتی و رفاهی در روستا، بهبود زیرساخت‌های خدماتی و زیربنایی، توسعه فعالیت‌های کارآفرینی در روستا، سرمایه‌گذاری در مشاغل سنتی، تنوع‌بخشی به منابع درآمدی خانوار و افزایش میزان آن، سرمایه‌گذاری در نهادهای جدید (سموم و بذر اصلاح‌شده) در کشاورزی
	اجتماعی و فرهنگی	رضایت از خدمات بهداشتی و تسهیلاتی، رضایت از عملکرد نهادها و تعاونی‌های روستایی، مشارکت در تأمین هزینه‌های عمومی، همیاری در تأمین هزینه‌های خدمات

بعد	شاخص‌ها	گویه‌ها
	محیطی–کالبدی	توسعه زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای، رضایت از کیفیت شبکه معابر در روستا، راه‌های جلوگیری از تخریب زیبای‌های طبیعی، راه‌های جلوگیری از تخریب مراتع و زیستگاه‌های حیات وحش، رضایت از کیفیت آب شرب، آلودگی محیطی در روستا

۳. ۱. مدل VIKOR

ویکور یک روش MCDM توافقی است که آپریکوویچ و زنگ توسعه دادند (وی و لین[1]، ۲۰۰۸) که برمبنای روش آل پی متریک[2] توسعه یافته است.

$$L_{pi} = \left\{ \sum_{j=1}^{n} \left[w_i (f_j^* - f_{ij}) / (f^* - f_j^-) \right]^p \right\}^{1/p}$$
$$1 \le p \le +\infty; i = 1,2,...I.$$

این روش می‌تواند یک مقدار بیشینه مطلوبیت گروهی برای اکثریت و یک کمینه متأثر انفرادی برای مخالفت را فراهم کند. مراحل این روش شامل گام‌های ذیل است (وی و لین، ۲۰۰۸):

اولین مرحله در این مدل ارائه شاخص‌های به‌کاررفته در تحقیق مدنظر است.

محاسبه مقادیر نرمال‌شده: فرض می‌کنیم m گزینه و n معیار داریم. گزینه‌های مختلف i به‌عنوان x_i مشخص شده‌اند. برای گزینه x_j رتبه جنبه j ام به‌عنوان x_{ij} مشخص شده است و برای سایر گزینه‌ها نیز همین‌طور. x_{ij} ارزش و مقدار معیار j اُم است. برای فرایند نرمال‌سازی مقادیر، جایی که x_{ij} ارزش اصلی گزینه i ام و بعد j ام است:

1. Wei & Lin
2. LP-metric

$$f_{ij} = x_{ij} \Big/ \sqrt{\sum_{j=1}^{n} x_{ij}^2}, i = 1,2,...,m; \quad j = 1,2,...,n$$

بهترین و بدترین هریک از مقادیر در هر معیـار را شناسـایی مـی‌کنیم و بـه‌ترتیـب f_j^* و f_j^- می‌نامیم.

$$f_j^* = \quad Max\, f_{ij} \quad , i = 1,2,...,m$$
$$f_j^- = \quad Min\, f_{ij}, j = 1,2,...,n$$

جایی که f_j^* بهترین راه‌حل ایده‌آل مثبت برای معیار j ام و f_j^- بدترین راه‌حل ایده‌آل منفی برای معیار j ام است.

اگر تمامی f_j^* را به هم پیوند بزنیم، یک ترکیب بهینه خواهیم داشت که بیشترین امتیاز را خواهد داد که درمورد f_j^- نیز همین‌طور است.

۳. ۲. تعیین وزن معیارها

اوزان معیارها، برای بیان اهمیت روابط آن‌ها محاسبه مـی‌شـود کـه در ایـن مقالـه از روش AHP برای وزن دهی به معیارها استفاده شده است.

۳. ۳. محاسبه فاصله گزینه‌ها از راه‌حل ایده‌آل

این مرحله، محاسبه فاصله هر گزینه از راه‌حل ایده‌آل و سپس حاصـل جمـع آن‌هـا بـرای ارزش نهایی براساس روابط ذیل است:

$$S_i = \sum_{j=1}^{n} w_i (f_j^* - f_{ij}) / (f^* - f_j^-)$$
$$R_i = \underset{j}{Max}[w_i (f_j^* - f_{ij}) / (f^* - f_j^-)]$$

جایی که S_i بیانگر نسبت فاصله گزینه i ام از راه‌حـل ایـده‌آل مثبـت (بهتـرین ترکیـب) و R_i بیانگر نسبت فاصله گزینه i ام از راه‌حل ایده‌آل منفی (بدترین ترکیب) اسـت. برتـرین رتبه براساس ارزش S_i و بدترین رتبه براساس ارزش R_i بـه دسـت می‌آیـد؛ بـه عبـارت دیگر، S_i و R_i به‌ترتیب همان L_{1i} و $L_{\bullet i}$ در روش الپی متریک هستند.

۳. ٤. محاسبه مقدار ویکور Q_i

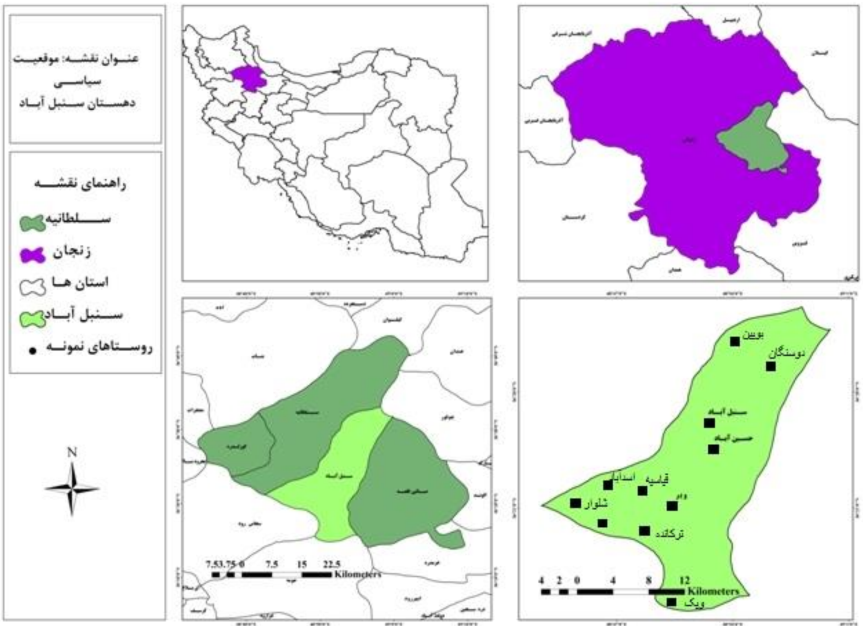
این مقدار برای هریک از i ها به‌صورت زیر تعریف می‌شود:

$$Q_i = v\left[\frac{S_i - S^*}{S^- - S^*}\right] + (1-v)\left[\frac{R_i - R^*}{R^- - R^*}\right]$$

در این مرحله براساس مقادیر Q_i محاسبه شده در گام قبـل، گزینـه‌ها رتبـه‌بنـدی شـده و تصمیم‌گیری می‌شود.

۳. ۵. قلمرو تحقیق

منطقه موردمطالعه یکی از دهستان‌های شهرستان ابهر در استان زنجان است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل ۱۱ روستای دهستان سنبل آباد (شکل ۱)، از توابع شهرستان ابهر (استان زنجان) است که طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن، تعداد خانوارهای ساکن در این دهستان، از ۲۰۵۰ خانوار در سال ۱۳۸۵ به ۲۳۸۱ خانوار در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

شکل ۱. موقعیت روستاهای نمونه سنبل‌آباد در شهرستان ابهر و استان زنجان

مأخذ: سازمان نقشه‌برداری کشور، ۱۴۰۰

٤. مبانی نظری تحقیق

در چند دهه اخیر روابط و مناسبات روستایی–شهری در کشورهای درحال‌توسعه با توجه به بهبود زیرساخت‌های ارتباطی و فناوری‌های نوین به‌سرعت در حال دگرگونی بوده است؛به‌گونه‌ای‌که امروزه شرایط موجود در سکونتگاه‌های روستایی و شهری بیشتر از اینکه از ویژگی‌های درونی آن‌ها متأثر باشد، به‌شدت تحت‌تأثیر کم و کیف مناسباتی است که در زمینه‌های مختلف بین آن‌ها وجود دارد (لینچ، ۲۰۰۵؛ رضوانی و شیخی، ۱۳۸٦، ص. ۱۷)؛ به عبارت دیگر، تحولات صورت‌گرفته در برقراری مناسبات دائمی و ارائه خدمات اقتصادی و برخورداری از مزایای شهری به حیات و پایداری سکونتگاه‌های روستایی در طی قرن‌ها کمک کرده است (قدیری معصوم، ۱۳۸٦، ص. ۱۲). در همین رابطه، پاتر و دیگران معتقدند که ماهیت و اهمیت مبتنی بر این روابط، هم در طول زمان و هم در فضاها پیوسته در حال تغییر است و بیشتر با جریان‌ها و حرکات پیچیده جمعیت، کالا، منابع مالی، ایده‌ها و اطلاعات

مشخص می‌شود (لینچ، ۱۳۸٦، ص. ٤٦)؛ ازاین‌رو سازمان ملل در سال ۲۰۰٤ موضوع روز جهانی اسکان را چنین نامید: شهرها، موتور توسعه روستایی‌اند (برآبادی و همکاران، ۱۳۹۰، ص. ۱۱۹)؛ بنابراین امروزه در علم اقتصاد انواع سرمایه‌ها به چهار شکل اصلی (سرمایه انسانی، اجتماعی، فیزیکی و مالی) دسته‌بندی می‌شوند (باگاواتولا[1] و همکاران، ۲۰۱۰؛ کیسی[2] و همکاران، ۲۰۰۸) که در این تحقیق بر سرمایه مالی تمرکز کرده‌ایم.

٤. ۱. سرمایه‌های مالی (اقتصادی)

به مجموعه وجوه نقدی یا ثروتی که قابلیت انباشت یا سرمایه‌گذاری باشد، سرمایه‌های مالی می‌گویند؛ به عبارت دیگر، به‌طورکلی سرمایه مالی به ذخیره و افزایش ثروت و اموال جامعه منجر می‌شود؛ به‌ویژه که به‌منظور راه اندازی یا حفظ یک کسب‌وکار به کار گرفته می‌شود. از دیدگاه آدام اسمیت و مارکس، این نوع سرمایه‌ها جزو سرمایه‌های در گردش تلقی می‌شوند که پشتوانه سرمایه‌های ثابت‌اند و به دلیل خاصیت در جریان بودن آن‌ها، وابستگی بسیار زیادی به شرایط سیاسی و اقتصادی منطقه دارند؛ به همین دلیل، آدام اسمیت در کتاب *سرمایه ملل* می‌گوید که با افزایش بی‌عدالتی و فساد، سرمایه‌های در گردش از عالیت بازمانده و به‌صورت دفینه نمود می‌یابند که این امر نشانگر اضمحلال اقتصاد و ضعف مدیریت است و اقتصاد کشور را دچار بحران می‌کند (کاظمی، ۱۳۹۰، ص. ۲۱). از سوی دیگر، سرمایه‌های مالی با رشد ارتباطات و فناوری در عصر کنونی قابلیت تحرک بیشتری پیدا کرده و از طریق جهانی شدن اقتصاد و ارتباطات، شبکه‌های مالی در جهان شکل گرفته است که از طریق آن سرمایه‌ها می‌توانند به‌آسانی از نقطه‌ای به دیگر نقاط منتقل شوند (گیسفورد[3]، ۱۹۹۵، ص. ۱۷٦)؛ بنابراین این جریان می‌تواند اشکال سه‌گانه مختلفی داشته باشد: الف- سرمایه می‌تواند از طریق بانک‌ها و مؤسسات مالی شهری و روستایی در قالب اعتباراتی باشد که در اختیار کشاورزان و شاغلان روستایی قرار داده می‌شود؛ ب- سرمایه‌گذاری در توسعه فعالیت‌های فردی-خانوادگی و صنایع روستایی از طریق بخش خصوصی یا دولتی یا پروژه‌های اهدایی

1. Bhagavatula
2. Kiss
3. Gaisford

باشد؛ ج- ممکن است به شکل پول‌هایی باشد که از طرف ساکنان شهر برای اقـوام سـاکن در روستا حواله می‌شود (رومیانی و همکاران، ١٣٩٦، ص. ٢٣). این جریان‌ها بین مناطق شهری و روستایی در کشورهای درحال‌توسعه می‌تواند به تسـهیل فعالیـت‌هـای اقتصـادی و اجتمـاعی منجر شود و به تشکیل سرمایه اقتصادی و اجتماعی کمک کند (ژانگ و همکاران، ٢٠٠٦)؛ بـه همین دلیل، پارادایم‌های جدید توسعه، شبکه‌ها و جریان‌ها را در نظر می‌گیرد؛ چراکه جریان‌ها و پیوندهای بین نواحی روستایی و شهری مهم‌اند (سعیدی، ١٣٨٥، ص. ٣٤).

از دیدگاه مادولا (١٩٩٨)، تلاش‌های کشاورزان در منطقه سـوکامالند تانزانیـا در بـه دسـت آوردن جابه‌جایی و باردهی محصول کشاورزی ستودنی است. این موضـوع انگیـزه مهمـی را برای کار کشاورزی فراهم آورده و باعث شده است که حدود ٤٠ درصد از سـرمایه‌گـذاران و کارفرمایان، سرمایه اولیه خود را از کشاورزی به دسـت آورنـد (رومیـانی و همکـاران، ١٣٩٦، ص. ٣١). در بنگلادش مطالعه افسر[1] (١٩٩٩) نشان داد کـه پیشـرفت ارتباطـات و حمل‌ونقـل زمینه افزایش انتقال سرمایه مالی به مناطق روستایی را فراهم می‌کند. از دیدگاه لینچ[2] (١٣٨٦)، سرمایه مالی روستایی می‌تواند نقش مهمی در بهبود ارتباطات اقتصـادی-اجتمـاعی و تقویـت روابط بازاری و ارتقای نقش تولیدی روستاها داشته باشد؛ بنابراین در مناطق روستایی فقیر که هم سرمایه فیزیکی و هم منابع سرمایه انسانی نسبتاً کمیاب هستند، سرمایه مالی نقش مهمی را ایفا می‌کند؛ به‌طوری‌که با کمک به افراد در به دست آوردن اطلاعـات کـافی از بـازار، کـاهش هزینه‌های مبادله و ارتقای همکاری را فراهم می‌کند؛ بنابراین با کـاهش فشـار مـالی از طریـق استقراض متقابل بین اقوام و دوستان، پر کردن خلأهای مالی در مناطق روستایی به‌عنوان حامل سرمایه غیررسمی، کاهش محدودیت‌های اعتباری کشاورزان با ارائه تضمین‌های غیررسـمی و ایجاد انگیزه پایدار برای کاهش یا حتی حذف، فقر طولانی‌مدت را بـه وجـود مـی‌آورد (یـو و همکاران، ٢٠٢٢، ص. ٢).

1. Afsar
2. Lynch

جدول ۳. دیدگاه‌های مرتبط انتقال سرمایهٔ مالی در روابط شهر و روستا

مأخذ: نگارندگان با استفاده از منابع دردسترس، ۱٤۰۰

دیدگاه‌ها	محققان	یافته‌ها
توسعه	کلانتری (۱۳۸۰، ص. ۲۲۳)	هر منطقه، شبکه‌ای به‌هم‌پیوسته از روابط اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی است که از طریق روابط بین نقاط روستایی و شهری شکل می‌گیرد و سبب انتقال سرمایه‌های مالی از مرکز شهری به روستاها می‌شود.
نظریهٔ وابستگی	سعیدی (۱۳۸۵، ص. ۱۲۹)؛ پژوهشکدهٔ مدیریت شهری و روستایی (۱۳۹۰، ص. ۲٤۰)	جریان انتقال ثروت و منابع مالی عمدتاً از نواحی روستایی به مناطق شهری است، اما با ایجاد پیوستگی بازاری مناسب در سطح محلی و منطقه‌ای همراه باسیاست‌های تشویقی، به رشد و توسعهٔ روستایی سرعت داده می‌شود.
اقتصادی	پسالتوپولس و تامسون[1] (۲۰۱۱)	ایجاد اشتغال به‌طورمستقیم و غیرمستقیم با مراحل سرمایه‌گذاری در ارتباط است. اقدام به سرمایه‌گذاری ازطریق افزایش و ایجاد ظرفیت انطباقی و سازگاری می‌تواند به فرایند افزایش تولید و بهره‌وری عوامل تولید منجر شود.
برنامه‌ریزی منطقه‌ای	فن و همکاران (۲۰۰۵، ص. ۲)؛ رینی[2] (۲۰۱۲)	سکونتگاه‌های شهری و روستایی اجزای به‌هم‌پیوسته‌ای هستند که در جنبه-های اقتصادی، مالی و اجتماعی ارتباط متقابل دارند که در حالت ایده‌آل، باید منابع توسعه از قبیل سرمایه، نیروی کار، ایده‌ها و نظایر آن، آزادانه بین این دو بخش در حرکت باشند و بازده نهایی عوامل تولید باید به‌طورعادلانه بین این دو بخش توزیع شود. جریان‌یافتن سرمایه‌ها بین مناطق توسعه‌یافته و درحال‌توسعه عمدتاً از طریق جریان سرمایه مبتنی‌بر اعتبارات مستقیم، کمک‌های فنی برای ارتقای صنعتی، انتخاب بخش‌ها و زمینه‌های خاص برای سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های توسعه است که توانسته است با تغییرات نهادی و بهبود توسعهٔ انسانی همراه شود و به کاهش فقر در نواحی مقصد کمک کند.
قطب رشد	قره‌باغیان (۱۳۸۱، ص. ۲۹٦)؛ صباغ‌کرمانی (۱۳۸۰، ص. ۷)؛ میوشی[3] (۱۹۷۱، صص. ۳-٤)	رابطهٔ مناطق شهری و روستاهای پیرامون آن‌ها می‌تواند با توجه به جریان متقابل کالا و سرمایه و دیدگاه‌ها، به توسعهٔ مناطق روستایی منجر شود که از آن با عنوان اثر رخنه یا «اثر انتشار تدریجی» و «اثر قطبی‌شدن» یاد می‌شود.
نظریهٔ	سالتوپولس و تامسون (۲۰۱۱،	روستاهای واقع در «مرکز» با مواردی ازقبیل تراکم زیاد جمعیت، مجاورت

1. Psaltopoulos & Thomson
2. Rinne
3. Miyoshi

دیدگاه‌ها	محققان	یافته‌ها
مرکز- پیرامون	صص. ۵۰- ۵ض)	زیاد با بازارهای اصلی، وابستگی کم به کشاورزی و دارابودن پایه‌های اقتصادی متنوع با فرایند انطباق آرام مشخص می‌شوند. از طرف دیگر، مناطق روستایی «پیرامونی» با ویژگی‌هایی ازقبیل انزوای شدید، جمعیت، نارسایی زیرساختی، وابستگی زیاد به کشاورزی مشخص شناخته می‌شوند و با فرایند تعدیل ساختاری مهمی مواجه هستند؛ برای مثال، هدف سیاست توسعهٔ منطقه‌ای در یونان (کشوری که با وجود دوری و انزوای نواحی روستایی، به‌شدت به کشاورزی وابسته است)، بهبود اشتغال منطقه‌ای، بازتوزیع و تنوع‌بخشی به پایه‌های اقتصاد منطقه‌ای، ارتقای رقابت‌پذیری ازطریق سازگاری و انطباق با نوآوری و فناوری در همهٔ مراحل تولید است. این کشور، برای پروژه‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعت و خدمات اقدام به همکاری ناحیه‌ای کرده است تا زمینه را برای انگیزه‌های سرمایه-گذاری فردی در توسعه ایجاد کند و به پایداری رشد بخش‌های غیر-کشاورزی کمک کند.

بنابراین رابطهٔ مناطق شهری و روستایی تنها در جریان مالی-پولی خلاصه نمی‌شود؛ بلکه نواحی شهری نیز برای تأمین مواد اولیه و خام به نواحی روستایی وابسته‌اند؛ به عبارت دیگر، مصرف‌کنندگان شهری منافع زیادی از تأمین غذای ارزان و پایدار از مناطق روستایی دارند (فن و همکاران، ۲۰۰۵، ص. ۲). افزون بر این، بخش روستایی به‌عنوان نواری (بافر) محافظتی در مقابل تأثیرهای نامناسب شوک‌های اقتصاد کلان بر اقتصاد شهری قرار می‌گیرد (بانک جهانی[1]، ۲۰۰۱). علاوه بر این، ارتباطات بین بخش روستایی و شهری دربرگیرندهٔ جریان اطلاعات از قبیل فرصت‌های اشتغال و بازار و حرکت جمعیتی بین روستا و شهر به‌صورت موقتی و دائمی است؛ ازاین‌رو مناسبات روستا-شهری نیازمند بررسی‌های جامع با هدف فهم تغییر در ماهیت و شدت این تعاملات درطول زمان است (کور[2]، ۲۰۰۷، ص. ٦)؛ البته در این تحقیق دیدگاه‌های اقتصادی و وابستگی در زمینه‌های مختلف جریان‌های مالی و پولی، از شهر به روستا مدنظر است.

1. World Bank
2. Kaur

۵. یافته‌های تحقیق

از ۱۸۱ پاسخ‌گو، ۵۵/۹ درصد مرد و ٤٤/۱ درصد زن بودند که ۵۵/۷ درصد از پاسخ‌گویان بین ۳۱ تا ٤۰ سال داشتند که بیشترین فراوانی را داشت و بیشترین سطح سواد مربوط به دوره ابتدایی با ۹/۳۷ درصد بود. همچنین بیشتر سرمایه‌های شهری که در مناطق موردمطالعه صورت گرفته است، از شهرهای تهران و زنجان بوده‌اند.

برای بررسی نقش سرمایه‌های مالی شهری در بهبود شرایط توسعه روستاهای نمونه تحقیق در شاخص‌های مختلف از آزمون t تک‌نمونه‌ای به‌منظور مشخص کردن میزان اثرگذاری هریک از مؤلفه‌ها در روستاهای موردمطالعه بهره گرفته شد. سپس از طریق آزمون رگرسیون چندمتغیره به مشخص کردن میزان اثرگذاری هریک از شاخص‌ها در توسعه روستایی پرداخته شد. یافته‌های آزمون t تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که بین تمام مؤلفه‌های شاخص‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد که نشان‌دهنده اثرات مثبت سرمایه‌های مالی شهری در شاخص‌های توسعه روستایی در محدوده موردمطالعه است؛ بنابراین برای تمامی مؤلفه‌ها میانگین بیشتر از حد مطلوبیت عددی ۳ بود؛ ازاین‌رو تفاوت معناداری در سطح آلفا ۰/۰۱ قابل‌مشاهده بود و تفاوت آن‌ها از مطلوبیت عددی موردآزمون نیز عمدتاً به شکل مثبت ارزیابی و برآورد شد.

جدول ٤. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای شاخص سرمایه مالی با منشأ شهری

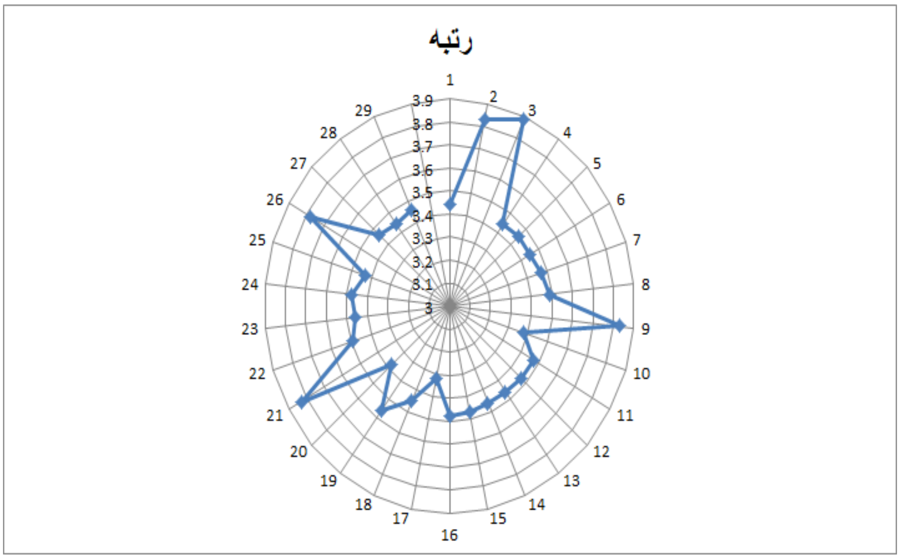
مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱٤۰۰

شاخص‌ها	گویه‌ها	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب
	مطلوبیت عددی سرمایه‌های صورت‌گرفته در روستاها =۳					
سرمایه مالی در خدمات	افزایش جریان مبادلات اقتصادی (پول، کالا و...) به داخل ناحیه روستایی	۳/٤٤	۳۸/۷۲۷	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٤۱
	انتقال سرمایه ساکنین شهرها به منظور راه اندازی کسب و کار جدید	۳/۸۳	۱۵/۲۵۲	۱۸۰	۰/۰۰۰	۰/۸۲۷

مطلوبیت عددی سرمایه‌های صورت‌گرفته در روستاها =۳						
شاخص‌ها	گویه‌ها	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب
	سرمایه‌گذاری در توسعه امکانات رفاهی-خدماتی در جاذبه‌های گردشگری	۳/۸۹	۱۷/۵۳۵	۱۸۰	۰/۰۰۰	۰/۸۸۸
	سرمایه‌گذاری در بخش خدمات (رستوران، حمل‌ونقل مسافر، خرده فروشی و...)	۳/٤٤	۳٦/٦۳۱	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤۳٦
	سرمایه‌گذاری مالی در مناطق روستایی و دارای استعداد گردشگری	۳/٤٥	۳۸/۸۲۸	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٤۷
	سرمایه‌گذاری در تعاون‌ها برای ارائه خدمات بهتر	۳/٤۷	۳۹/۲۷۹	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٦۹
	سرمایه‌گذاری در بیمه محصولات زراعی و دامی	۳/٤۹	۳۹/۸۰۷	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤۹۲
سرمایه مالی در صنعت	سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات و وسایل نقلیه کشاورزی	۳/۸۳	۱٤/٥۰۲	۱۸۰	۰/۰۰۰	۰/۸۳۲
	سرمایه‌گذاری در کارگاه‌های تولیدی و تبدیلی	۳/۳۸	۱٤/۸۱۷	۱۸۰	۰/۰۰۰	۰/۳۸۰
	سرمایه‌گذاری در صنایع دستی محلی (مانند سفال‌سازی، گلیم‌بافی و فرش‌بافی)	۳/٤۷	۳۹/۲۷۹	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٦۹
	سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات برای صرفه‌جویی ناشی از کاهش انرژی	۳/٤۷	۳۷/۲۷۹	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٦۹
سرمایه مالی در زیرساخت‌ها	سرمایه‌گذاری در ساخت خانه‌های جدید مانند خانه‌های دوم	۳/۸۸	۱٥/۸۷۲	۱۸۰	۰/۰۰۰	۰/۸۷۷
	سرمایه‌گذاری در انتقال آب به مزارع و باغات	۳/٤٦	۳۹/۱٥۹	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٦٤
	سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های مناسب (برق، جاده و...)	۳/٤۷	۳۷/۲۷۹	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٦۹
	سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های دامداری و مرغداری	۳/٤۸	۳۹/٥۳۳	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤۸۰
	سرمایه‌گذاری در ایجاد تأسیسات در مزرعه (انبار، محل استراحت کارگران و...)	۳/۰۳	۱۹/۹۱۸	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۰۲۸
	اعتماد متقابل روستاییان به سرمایه‌گذران شهری در بهبود زیرساخت‌ها	۳/٤٥	۳۸/۸۲۸	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٤۷
	سرمایه‌گذاری کارگاه‌های بسته‌بندی تولیدات کشاورزی و دامی	۳/٥٦	۳۸/۷۲۷	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٤۱
مالی در کشاورز	سرمایه‌گذاری در افزایش تولیدات شیلات	۳/۳۸	۱٤/۸۱۷	۱۸۰	۰/۰۰۰	۰/۳۸۰
	سرمایه‌گذاری در دامداری و مرغداری‌ها	۳/۸۳	۱٤/٥۰۲	۱۸۰	۰/۰۰۰	۰/۸۳۲

مطلوبیت عددی سرمایه‌های صورت‌گرفته در روستاها =۳						
شاخص‌ها	گویه‌ها	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب
	سرمایه‌گذاری در بهبود روش‌های کشاورزی و دامداری و استفاده بهینه از منابع تولید	۳/۴۹	۳۹/۸۰۷	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۴۹۲
	سرمایه‌گذاری در نهادهای جدید (سموم و بذر اصلاح‌شده) در کشاورزی	۳/۳۲	۲٤/۱٦٥	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۳۱۸
	سرمایه‌گذاری در پرورش قارچ و بسته‌بندی	۳/٤۸	۱۹/۵۳۳	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤۸۰
	سرمایه‌گذاری در گاوداری شیری و پرواربندی	۳/٤۳	۳۸/۵۳۹	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤۳۰
	سرمایه‌گذاری در تنوع کشت محصولات کشاورزی	۳/۷۸	۱۵/٥٦۰	۱۸۰	۰/۰۰۰	۰/۷۸۲
	سرمایه‌گذاریدر افزایش زیر کشت به‌دلیل استفاده از آبیاری بارانی در واحد سطح	۳/٤٦	۳۹/۰٤٤	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٥۸
	سرمایه‌گذاری برای فروش تولید محصولات کشاورزی	۳/٤٤	۳۲/۲٥٤	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤۳٦
	سرمایه‌گذاری در بهبود مراحل کشت	۳/٤٦	۳۱/۱٥۹	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/٤٦٤

شکل ۲ اولویت-بندی متغیرهای به‌کاررفته را نشان می‌دهد. همان‌طورکه جدول ٤ نشان می‌دهد، برای هر متغیر کدهای ۱-۲۹ در نظر گرفته شده است؛ بنابراین متغیر سرمایه‌گذاری در توسعه امکانات رفاهی-خدماتی در جاذبه‌های گردشگری با کد (۳) و میانگین (۳/۸۹) و متغیر سرمایه‌گذاری در ساخت خانه‌های جدید مانند خانه‌های دوم با کد (۱۳) و میانگین (۳/۸۸)، بیشترین و متغیرهای سرمایه‌گذاری در ایجاد تأسیسات در مزرعه (انبار، محل استراحت کارگران و...) با کد (۱۷) و میانگین (۳/۰۳) و متغیر سرمایه‌گذاری در نهادهای جدید (سموم و بذر اصلاح‌شده) در کشاورزی با کد (۲۳) و میانگین (۳/۳۲) کمترین اثرات را در بین متغیرهای به‌کارگرفته‌شده در محدوده موردمطالعه نشان می‌دهند.

شکل ۲. رتبه‌بندی متغیرها براساس میانگین

مأخذ: یافته‌های پژوهش،۱٤۰۰

همان‌طورکه جدول ۵ نشان می‌دهد، متغیرهای چهار شاخص سرمایه‌های مالی (خدمات، صنعت، زیرساخت و کشاورزی) از دیدگاه خانوارهای روستایی بررسی شده است؛ به‌طوری‌که تحلیل میانگین عددی حاصل از محاسبه متغیرها در توسعه مناطق روستایی در بین پاسخگویان مبین زیاد بودن مقادیر میانگین در چهار شاخص مدنظر موردتحقیق از حد مطلوبیت ۳، ارزیابی شده است که رابطه معناداری و مثبتی بین شاخص‌ها برقرار است؛ بنابراین تفاوت معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵ قابل‌مشاهده بوده و تفاوت آن‌ها از مطلوبیت عددی موردآزمون نیز عمدتاً به شکل مثبت ارزیابی و برآورد شده است.

جدول ۵. تفاوت معناداری از حد مطلوب بین شاخص سرمایه مالی و توسعه روستایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱٤۰۰

مطلوبیت عددی سرمایه انسانی-اجتماعی موردآزمون=۳					
شاخص‌ها	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب
سرمایه‌گذاری در خدمات	٤/۲۳	۷٦/۱۵٤	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۲۳
سرمایه‌گذاری در صنعت	٤/۱۱	٤۵/٦۹۵	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۱۱

مطلوبیت عددی سرمایه انسانی-اجتماعی موردآزمون=۳					
شاخص‌ها	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب
سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها	٤/٤٣	٨٤/١١٩	١٨٠	٠/٠٠٠	١/٤٣
سرمایه‌گذاری در کشاورزی	٤/٣٠	٧٩/٠٢٦	١٨٠	٠/٠٠٠	١/٣٠

همچنین برای تبیین رابطه نقش سرمایه مالی با منشأ شهری در توسعه روستایی از رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. مؤلفه‌های توسعه روستایی به‌عنوان متغیر وابسته و میانگین مؤلفه‌های مربوط به سرمایه مالی (خدمات صنعت، زیرساخت‌ها و کشاورزی) به‌عنوان متغیر مستقل برای ترسیم مدل رگرسیون چندمتغیره به کار رفت. بررسی مدل برازش رگرسیونی نشان می‌دهد که ورود سرمایه مالی با منشأ شهری به مناطق روستایی ٠/٧١٥ رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته را در محدوده موردمطالعه تبیین می‌کند (جدول ٦). نکته درخورتوجه این است که مدل رگرسیون رابطه بین قدرت جوامع محلی با سرمایه‌گذاران شهری را نشان می‌دهد؛ به‌طوری‌که در شاخص خدمات زمینه را برای ایجاد فعالیت‌های غیرکشاورزی مانند ایجاد اشتغال، کسترش تعاونی‌های، ارائه خدمات جدید مانند کارآفرینی، سرمایه‌گذاری در توسعه امکانات رفاهی-خدماتی در جاذبه‌های گردشگری و... فراهم کرده است. همچنین در شاخص صنعت زمینه را برای کاهش مهاجرت، سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات و وسایل نقلیه کشاورزی، کارگاه‌های تولیدی و تبدیلی، صنایع دستی محلی و... فراهم کرده است. در شاخص زیرساخت‌ها، یافته‌ها نشان داد که سرمایه مالی با منشأ مالی توانسته است زمینه را برای سرمایه‌گذاری در ساخت خانه‌های جدید مانند خانه‌های دوم، سرمایه‌گذاری در انتقال آب به مزارع و باغات، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های مناسب (برق، جاده و...)، زیرساخت‌های دامداری و مرغداری، کارگاه‌های بسته‌بندی تولیدات کشاورزی و دامی در محدوده موردمطالعه فراهم کند. همچنین در شاخص کشاورزی زمینه را برای افزایش تولیدات شیلات، دامداری‌ها و مرغداری‌ها، بهبود روش‌های کشاورزی و دامداری و استفاده بهینه از منابع تولید، افزایش پرورش قارچ و بسته‌بندی کردن، گسترش گاوداری شیری و پرواربندی و فروش تولید محصولات کشاورزی فراهم کرده است

جدول ٦. نتایج تحلیل رگرسیون نقش سرمایه مالی با منشأ شهری در توسعه روستایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱٤۰۰

اشتباه معیار	ضریب تعیین تصحیح‌شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۱۲۰۰۱	۰/۵۰۰	۰/۵۱۲	۰/۷۱۵

همچنین با استفاده از مدل رگرسیونی چندگانه، نقش سرمایه مالی شهری در توسعه روستایی در منطقه موردمطالعه مشخص شد. نتایج نشان می‌دهد که رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه مالی و توسعه روستایی کاملاً معنادار است (جدول ۷).

جدول ۷. نتایج تحلیل رگرسیون مبتنی بر وجود رابطه خطی بین میزان توسعه روستایی و اثرات سرمایه مالی با منشأ شهری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱٤۰۰

مؤلفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون f	سطح معناداری
اثر رگرسیونی	۲/٦۲۵	٤	۰/٦۵٦	٤۵/۵٦۷	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲/۵۰٦	۱۷۷	۰/۰۱٤		
کل	۵/۱۳۱	۱۸۱			

با نگاهی به مقادیر β روشن است که یک واحد تغییر در انحراف معیار شاخص‌های سرمایه مالی (کشاورزی، زیرساخت‌ها، صنعت و خدمات)، به‌ترتیب به اندازه ۰/٤۵٤، ۰/۳۸٦، ۰/۲۳٦ و ۰/۲۰۵ واحد در توسعه روستایی در سطح روستاهای موردمطالعه نقش داشته است. بیشترین تأثیر در بین سرمایه مالی موجود در توسعه روستایی در محدوده موردمطالعه، به شاخص‌های سرمایه مالی در کشاورزی با میزان ۰/٤۵٤ و کمترین تأثیر به شاخص‌های خدمات ۰/۲۰۵ مربوط بود (جدول ۸).

جدول ۸. ضرایب شدت روابط میان متغیرهای اثرات سرمایه مالی با منشأ شهری بر میزان توسعه روستایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱٤۰۰

نام متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استانداردشده	T	سطح معناداری
	B	خطای B	ß		
عرض از مبدأ	۰/۵۵٤	۰/۲۹۵		۱/۸۸۱	۰/۰٦۲
خدمات	۰/۱٤۵	۰/۰٤۲	۰/۲۰۵	۳/۷۹۷	۰/۰۰۰
صنعت	۰/۱۳٤	۰/۰۳۹	۰/۲۳٦	٤/۳٦۷	۰/۰۰۰
زیرساخت‌ها	۰/۱۹٤	۰/۰۲۷	۰/۳۸٦	۷/۲۱۸	۰/۰۰۰
کشاورزی	۰/۳۵۰	۰/۰٤۳	۰/٤۳٤	۸/۱۱۳	۰/۰۰۰

به‌منظور استفاده از تکنیک ویکور برای سنجش تفاوت مناطق روستاهای نمونه از نظر میزان برخورداری از ابعاد چهارگانه اثرات سرمایه مالی با منشأ شهری، ابتدا از داده‌های پرسشنامه‌ای میانگین گرفته شد و در ماتریس اولیه ارائه شد. در جدول ۹، شاخص‌های به‌کاررفته و تعداد آن‌ها در دهستان موردمطالعه نشان داده شده است.

جدول ۹. ماتریس مستخرج از شاخص‌های بکار رفته در پرسشنامه

مأخذ: یافته‌های تحقیق،۱٤۰۰

روستاها	خدمات	صنعت	زیرساخت‌ها	کشاورزی
سنبل‌آباد	٤/۲۸	٤/٤٤	٤/۱۳	٤/۲
ویر	٤/۱۹	٤/۲	٤/٤	٤/۱۹
حسین‌آباد	٤	٤	٤/۵	٤/۲۹
بوبین	۳/۹۸	٤/۰۵	۳/۹۹	۳/۸٦
والایش	۳/۳۸	۳/۳۸	۲/۸۳	۲/٦۲
ویک	۳/۳۳	۳/٤٤	۲/٤۷	۲/۲۳
قیاسیه	۳/٤۲	۳/۳۲	۲/۳۷	۲/۲٦
دوسنگان	۳/۱۳	۳/۰٤	۲/٤	۲/۳۷
ترکانده	۲/٤٦	۳/٤۷	۲/۳	۲/۲٦
اسدآباد	۲/٤۷	۳/۳٦	۲/۲٦	۲/۵
شلوار	۲/۲۵	۲/۸٤	۲/٤	۲/۱۷

برای اولویت‌بندی روستاهای پیشنهادی در منطقه موردمطالعه و به‌منظور تعیین وزن هریک از معیارها، ابتدا پرسشنامه‌ای تدوین شد و از ۱۲ متخصص در حوزه توسعه روستایی درباره اهمیت شاخص‌های سرمایه مالی با منشأ شهری (خدمات، صنعت، زیرساخت‌ها و کشاورزی) نظرخواهی شد. درنهایت میزان اهمیت آن‌ها در قالب وزن متغیرها مشخص شد؛ به‌طوری‌که برای مشخص کردن وزن، ابتدا تعداد گویه‌ها با هم جمع شد؛ سپس میانگین گرفته شد و درنهایت در ۱۰۰ ضرب شدند.

جدول ۱۰. ضریب وزن شاخص‌ها

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

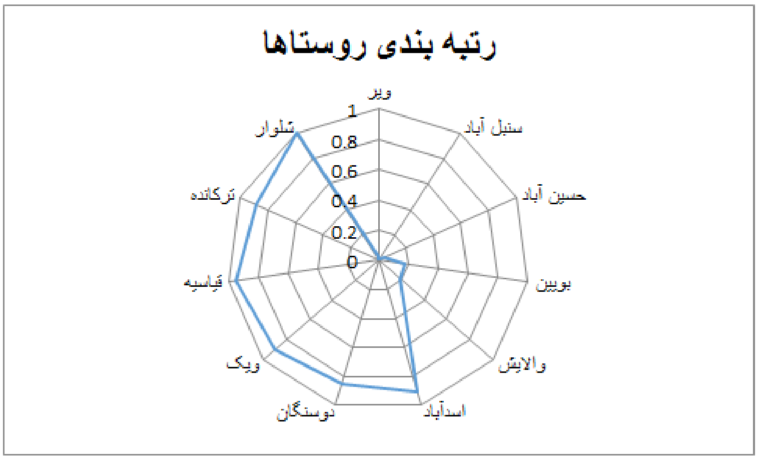
سرمایه‌ها	کشاورزی	زیرساخت‌ها	صنعت	خدمات
وزن	۰/۱۷	۰/۲۰	۰/۲۵	۰/۳۸

همان‌طورکه شکل ۳ نشان می‌دهد، تحلیل فضایی توزیع روستاها در دهستان موردمطالعه در شاخص‌های (خدمات، صنعت، زیرساخت‌ها و کشاورزی) نشان‌دهنده تفاوت معنادار زیادی است؛ به‌طوری‌که در روستای سنبل‌آباد با میزان (۰/۰۰۵) به‌دلیل موقعیت ارتباطی و کاهش انزوای جغرافیایی و فعالیت طولانی مدت‌تر آن‌ها در منطقه، سرمایه‌گذاری بیشتری در زیرساخت‌های مساکن و صنایع کشاورزی و غیرکشاورزی صورت گرفته است که بالاترین رتبه بوده و روستای شلوار با میزان ۱ به‌دلیل نبود زیرساخت‌های ارتباطی و و افزایش انزوای جغرافیایی دارای پایین‌ترین رتبه به لحاظ برخورداری از میزان سرمایه مالی با مشاء شهری در بین روستاهای محدوده موردمطالعه بوده است.

جدول ۱۱. رتبه‌های نهایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

روستاها	ویر	سنبل آباد	حسین اباد	بویین	والایش	اسد آباد	دوسنگان	ویک	قیاسیه	ترکانده	شلوار
رتبه	۰/۰۲۴	۰/۰۰۵	۰/۰۵۱	۰/۱۸۱	۰/۱۸۹	۰/۹۰۴	۰/۸۵۳	۰/۹۰۵	۰/۹۴۵	۰/۸۸۲	۱

شکل ۳. رتبه بندی نهایی روستاها براساس سرمایه‌های صورت گرفته با مشاء شهری در توسعه روستاها

مأخذ: یافته‌های تحقیق،۱٤۰۰

٦. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پیوندهای شهری-روستایی به‌واسطه مجموعه‌ای از جریان‌های افراد، فناوری، سرمایه، منابع و داده‌ها مشخص می‌شوند که در برنامه‌ریزی‌های توسعه از دهه ۱۹۷۰.میلادی مدنظر قرار گرفت و باعث شد که اثرگذاری این جریان از طریق پیوندهای شهری-روستایی محقق شود؛ زیرا شناخت جامع این جریان‌ها بین مناطق شهری و روستایی در کشورهای درحال‌توسعه می‌تواند به تسهیل فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی منجر شود و به فرایند تشکیل سرمایه اقتصادی-اجتماعی کمک کند.

منطقه موردمطالعه این تحقیق در شهرستان ابهر است که در چند سال اخیر سرمایه‌گذاری زیادی در آن صورت گرفته است. برای پاسخ به سؤالات از آزمون‌ها (t تک‌نمونه‌ای و رگرسیون) و مدل ویکور بهره گرفته شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که بین تمام مؤلفه‌های شاخص‌ها چهارگانه (خدمات، صنعت، زیرساخت‌ها، کشاورزی) رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد که نشان‌دهنده اثرات مثبت سرمایه‌های مالی شهری در شاخص‌های توسعه روستایی در محدوده موردمطالعه است. همچنین نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد که جریان سرمایه مالی در توسعه روستاهای موردمطالعه با ضریب ۰/۷۱۵، رابطه بین شاخص‌ها را تبیین می‌کند؛

بنابراین از انتقال سرمایه‌گذاری های صورت‌گرفته در روستاها توسط اشخاص (ساکنان شهرها) می‌توان به زمینه اشتغال‌زایی در احداث خانه‌های دوم، با ٥٦ نفر اشتغال به‌صورت مستقیم و ١٥٦ نفر به‌طور غیرمستقیم اشاره کرد. همچنین در روستاهای موردمطالعه، به‌دلیل بومی‌بودن خود سرمایه‌گذاران شهری، وابستگی‌های فامیلی یا خویشاوندی و کمک به هم‌نوع خود تمایل داشته‌اند تا در این روستاهای مطالعه‌شده زمینه‌ها را برای سرمایه‌گذاری فراهم کنند. این نتیجه می‌تواند با نتایج تحقیق‌های ترکمانی و همکاران (١٣٨٧)، رومیانی (١٣٩٢) و لینچ (١٣٨٦) همسو است. آن‌ها بیان کردند که جذب سرمایه مالی در توسعه مناطق روستایی، نه‌تنها باعث کاهش مهاجرت در مناطق روستایی می‌شود، بلکه زمینه اشتغال‌زایی، درآمدزایی و بهبود کیفیت زندگی مردم محلی را نیز به دنبال خواهد داشت.

با توجه به مطالب گفته‌شده درمجموع می‌توان بیان کرد، اگر هدف از توسعه روستایی، پایداری و ایفای نقش مثبت در زندگی مردم روستا است، نیازمند تعیین و توسعه راهکارهای بومی و خاص با توجه به توسعه مشارکتی محلی، قوانین صریح و محکم، بازاریابی پایدار و دادن اعتبارات برای سرمایه‌گذاری در مناطق روستایی با توجه به برنامه‌ریزی واقع‌بینانه است. دولت باید این منطقه را درعمل به یک منطقه سرمایه‌گذاری تبدیل کند؛ نقش تسهیلگری برای سرمایه‌گذاران شخصی و شرکت‌های خصوصی داشته باشد و به‌ویژه از طریق بهبود زیرساخت‌ها و ارائه خدمات علمی و مشاوره‌ای، در سطح بالایی به حمایت از اعتبارات و دادن وام‌های کلان و کوچک به مردم محلی کمک کند؛ بنابراین با توجه به اهمیت موضوع و مبانی نظری راهکارهای زیر پیشنهاد داده می‌شود:

- افزایش همکاری و مشارکت مردم روستا برای جلب سرمایه‌گذاری از طرف ساکنین شهرها؛
- ایجاد امنیت و پشتیبانی مالی از طرف ارگان‌های دولتی برای سرمایه‌گذاران شهری در روستاها؛
- مشورت و شریک کردن جامعه روستایی در برنامه‌ریزی و اجرای تصمیم‌های مرتبط با سرمایه‌گذاران شهری؛

- توجه بـه روسـتاهایی کـه ظرفیت‌هـای بیشـتری بـرای جلـب سـرمایه‌گذاری در محدوده موردمطالعه دارند؛ مانند روستای سنبل‌آباد؛
- بازنگری در شیوه‌های آموزشی و ترویجی و مشاوره به‌منظور فراهم‌کـردن زمینـه همکاری‌های اقتصادی و اجتماعی، ساکنان روستاها و جلب سرمایه‌گذاری‌شان.

کتابنامه

۱. ترکمانی، ج.، و جمالی مقدم، ا. (۱۳۸۷). برررسی اثرات مستقیم و غیر مستقیم سرمایه گـذاری‌هـای عمرانی دولت بر رشد بهره وری کل و فقر زادیـی در منـاطق روسـتایی ایـران. *فصـلنامه روسـتا و توسعه*، *۱۱*(٤)، ۲٤-۱.

۲. جعفری، ن. (۱۳۹۲). *ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در کاهش آسیب‌پذیری سانحه زلزله در منـاطق روستایی، مطالعه موردی: دهستان خرارود شهرستان خدابنده* (پایان‌نامه منتشرنشده کارشناسی‌ارشد گروه جغرافیا). دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

۳. خوبفکر برآبادی، ح. (۱۳۹۱). پیوندهای روستایی-شهری زاهدان و توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی، شهرستان زاهدان)، *پژوهش‌های روستایی*، *۳*(۱)، ۱٤٦-۱۱۹.

٤. رومیانی، ا.، شایان، ح.، دهبـانژاد، ا.، و روشـنایی، ح. (۱۳۹٦). سـرمایه‌گذاری خـانوادگی بـا منشـأ شهری، راهبردی برای توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان صائین‌قلعه شهرستان ابهـر). *مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، *۱۵*(۲)، ٤٤-۲۱.

۵. رومیانی، ا. (۱۳۹۲). *ارزیابی نقش جریان سرمایه شـهری- روسـتایی در توسـعه پایـدار گردشـگری (مطالعـه مـوردی: دهسـتان حصـار ولیعصـر-شهرسـتان بـوئین زهـرا)* (پایـان نامـه منتشرنشـده کارشناسی‌ارشد گروه جغرافیا). دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

٦. سعیدی، ع. (۱۳۸۵). *مبانی جغرافیای روستایی* (چاپ اول). تهران: انتشارات سمت،

۷. شاطریان، م.، و گنجـی پـور، م. (۱۳۸۹). تـأثیرات سـرمایه‌گذاری هـای عمرانـی در توانمندسـازی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای بخش ابوزیـدآباد- شهرسـتان کاشـان)، *نشـریه پژوهش‌هـای روستایی*، *۱*(۳)، ۱۳۱-۱۵۲.

۸. شمس‌الدینی، ع.، شکور، ع.، رضایی، م.، و پناهی، ل. (۱۳۹۰). تحلیلی جغرافیایی بر جریانات متقابل روستایی-شهری (مطالعه موردی: مرودشت و روستاهای پیرامونی). *فصلنامه جغرافیا آمایش محیط*، *۱۲*، ۹۹-۷۹.

۹. صادقی، ح.، و قنبری، ع. (۱۳۸۸). *تحولات اقتصادی ایران ۲*. تهران: انتشارات سمت.
۱۰. قدیری معصوم، م. (۱۳۸٦)، تحلیل رابطه نوشهرگلبهار با روستاهای پیرامون. *فصلنامه مدرس علوم انسانی، ۸*، ۱۲-۳۹.
۱۱. کاظمی، ح. (۱۳۹۰). *تحلیل و بررسی جریان های سرمایه اقتصادی در روابط شهر و روستا (مطالعه موردی: شهرستان زنجان و شش روستای پیرامون)* (پایان نامه منتشرنشده کارشناسی‌ارشد گروه جغرافیا). دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
۱۲. لینچ، ک (۱۳۸٦)، *روابط متقابل شهر و روستا در کشورهای درحال‌توسعه* (م. ر. رضوانی، و د. شیخی، مترجمان) (چاپ اول). تهران: انشارات پیام.

13. Afsar, R. (1999). Rural-urban dichotomy and convergent: Emerging realities in Bangladesh. *Environmental and Urbanization*, *11*(1), 235-249.
14. Aryee, S., Srinivas, E.S., & Tan, H. H. (2005). Rhythms of life: Antecedents and outcomes of work-family balance in employed parents. *Journal of Applied Psychology*, *90*(1), 132-146.
15. Sorensen, D., & Feldman, D., (2005). Predictors of objective and subjective career success: A meta-analysis. *Personnel Psychology, 58*(2), 367- 408.
16. Bhagavatula, S., Elfring, T., Tilburg, A. V., & Gerhard G. V. B. (2010). *How social and human*. Retrieved from https:// econpapers.repec.org/ article/ eeejbvent/ v_3a25_3ay_3a2010_3ai_3a3_3ap_3a245-260.htm
17. Bhandari, R., Okada, N., Yokomatsu, M., & Ikeo, H. (2010). Building a disaster resilient community through ritual based social capital: A brief analysis of finding from the case study of Kishiwada. *Annuals of Disaster Prevention Research Institue, 53* B. 137-148.
18. Bridge, G. (2008). *Environmental economic geography: A sympathetic critique, geoforum*. Manchester: University of Manchester.
19. Burt, R. S. (2000). The network structure of social capital. In R. I. Sutton, & B. M. Staw (Eds), *Research in organizational behavior* (pp. 345-423*)*. Greenwich: JAI Press.
20. Chen, F., & Korinek, K. (2010). Family life course transitions and rural household economy during China's market reform. *Demography*, *47*(4), 963–987.
21. CSP (Concern Strategic Plan). (2005). *approaches to disaster risk reduction: Emergency Unit,* Retrieved from www.concernusa.org/ …/ Concern _ Approachesto DRR% 20paper%20-%20final.pdf
22. Fan, S., Kang, C. C., & Mukherjee, A. (2005). *Rural and urban dynamics and poverty: Evidence from China and India, Food Consuption and Nutrition Division (FCND)*. Discussion Paper 196, International Food Policy Research Institute, Retrieved from On line: www.ifpri.org

23. Gaisford, j. D. (1995). International capital mobility, the factor content of trade and Leontief paradoxes. *International Economic Journal, 39*, 175-178.
24. González-González, E., & Nogués, S. (2019). Long-term differential effects of transport infrastructure investment in rural areas. *Transportation Research Part A: Policy and Practice, 125*, 234-247.
25. Hanushek, E., & Woessmann, L. (2008). *The role of cognitive skills in economic*. Retrieved from https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jel.46.3.607
26. Kaur, R. (2007). *Urban-rural relations and regional development: Changing nature, intensity and interaction mechanisms*. NewDelhi: Regal Publication.
27. Mohan, J., & Twigg, L. (2005). Stevebarnard, kelvynjonesSocial capital, geography andhealth: A small-area analysis for England. *Social Science & Medicine*, *60*(6), 1267-1283.
28. OECD. (2001). *The well-being of nations: The role of human and social capital*. Paris.
29. OECD, (2012), *Promoting Growth in All Regions: Lessons from across the OECD.* March 2012. http://www.oecd.org/site/govrdpc/49995986.pdf.
30. Patel, P. C., & Conklin, B. (2009). The balancing act: The role of transnational habitus and social networks in balancing transnational entrepreneurial activities. *Entrepreneurship Theory and Practice, 33*(5), 1045-1078.
31. Peón, D., & Martínez-Filgueira, X. (2020). Determinants of investing in innovative activities by agri-food and KIBS firms in rural areas: An exploratory analysis. *Journal of Small Business Management, 58*(6), 1155-1186.
32. Putnam, R. (1993). The prosperous community-social capital and public life. *AmericanProspect, 1993*, 13-36.
33. Ring, J. K., Peredo, A. M., & Chrisman, J. J. (2010). Business networks and economic development in rural communities in the United States. *Entrepreneurship Theory and Practice*, *34*(1), 171-195.
34. Standar, A., Kozera, A., & Satoła, Ł. (2021). The importance of local investments co-financed by the european union in the field of renewable energy sources in rural areas of Poland. *Energies, 14*(2), 450.
35. Tsuchiya, Y., Swai, T. A., & Goto, F. (2020). Energy payback time analysis and return on investment of off-grid photovoltaic systems in rural areas of Tanzania. *Sustainable Energy Technologies and Assessments, 42*, 100887.
36. Wei, Jingzhu; Lin, Xiangyi, (2008), *the Multiple Attributed Decision-Making VIKOR Method and Its Application*, IEEE.
37. Weng, C. S., Chen, W. Y., Hsu, H. Y., Lai, K. K., & Chen, S. J. (2008). A holistic network approach to study the structure of technological network by the block modeling of social network analysis. In *PICMET'08-2008 Portland International Conference on Management of Engineering & Technology* (pp. 998-1011). IEEE.
38. World Bank. (2001*). Reaching the rural poor, the rural development strategy of the World Bank.* Retrieved from www.worldbank.org

39. Yu, H., Zhang, W., & Pang, S. (2022). Exploring the role of land transfer and social capital in improving agricultural income under the background of rural revitalization. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(24), 17077.
40. Zhang, J., Zhang, L., Rozelle, S., & Boucher, S., (2006). Self-employment with Chinese characteristics: The forgotten engine of rural china's growth. *Contemporary Economic Policy, 24*, 446–458.